

SLOVENSKI PISCI U LEKTIRI I UDŽBENICIMA ZA HRVATSKI JEZIK

VALENTINA MAJDENIĆ

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek, Hrvatska, vmajdeni@gmail.com

Sažetak Pojam školske lektire odnosi se na popis djela koja učenici moraju obvezatno pročitati tijekom školske godine, a propisan je Nastavnim planom i programom za svaki razred te Nacionalnim okvirnim kurikulumom. Svrha lektire jest prvenstveno razvijati kulturu čitanja kod učenika, bogatiti njihov rječnik i upoznati ih s pisanom riječi kao takvom. Nastavni plan i program propisuje djela za književnu lektiru za svaki razred, daje temeljna metodička određenja, svrhu i zadaće čitanja lektirnih djela, a to su stjecanje književne kulture i kulture čitanja. Književno djelo odabrano za učenike razredne nastave mora biti na razini njihovog emocionalnog i intelektualnog razvoja, a to znači da je primjereno doživljajno – spoznajnim mogućnostima učenika. U udžbenicima književnosti za mlađu školsku dob zastupljena su brojna književna (literarna) djela, domaćih i stranih pisaca, među kojima su i slovenski. U radu će se istražiti u kojoj su mjeri zastupljeni slovenski pisci u lektiri i udžbenicima književnosti za mlađu školsku dob te kojim su književnim vrstama zastupljeni. Istraživački korpus čine popisi lektirnih naslova iz Nastavnoga plana i programa i Nacionalnog okvirnog kurikuluma te udžbenici Hrvatskoga jezika za mlađu školsku dob (od 1. do 4. razreda) tiskanih od 2019. godine do danas.

Ključne riječi:
lektira,
udžbenici,
slovenski autori,
književne vrste,
kultura čitanja

SLOVENIAN WRITERS IN COMPULSORY SCHOOL READINGS AND TEXTBOOKS FOR THE CROATIAN LANGUAGE

VALENTINA MAJDENIĆ

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek,
Faculty of Education, Osijek, Croatia, vmajdeni@gmail.com

Abstract The term compulsory school reading refers to the list of works that students must read during one school year, and is prescribed by the syllabus for each grade and the Croatian National Curriculum Framework. The purpose of compulsory school reading is primarily to develop a reading culture among students, enrich their vocabulary and introduce them to the written word as such. The syllabus prescribes works for the compulsory reading for each class, gives the basic methodological definitions, purpose, and tasks for reading the works, among others the acquisition of reading and literary cultures. The Croatian National Curriculum Framework on another hand defines four educational cycles for the acquisition of students' core competencies. There are numerous literary works by domestic and foreign writers, including Slovenian ones, which are represented in Croatian literature textbooks for the primary education. The present paper will investigate the extent to which Slovene writers are represented in compulsory reading lists and textbooks for primary school students, as well as the literary genres they are represented by. The research corpus consists of lists of reading titles from the Croatian language syllabi and the National Curriculum Framework, the Croatian language textbooks for students in grades 1 to 4 printed from 2019 until today.

Keywords:

compulsory
reading,
textbooks,
Slovenian authors,
literary genres,
reading culture

1 Uvod

1.1 Čitanje

Čitanje je složena aktivnost, vještina koja je nastala pojavom pisma i važna je kako bismo se snašli u ovom suvremenom svijetu. Čitanje može postati poželjna aktivnost u djeteta poticajem roditelja i učitelja te upornošću i uloženiim trudom njega samog.

„Čitanje je iznimno važna vještina za uspješnu prilagodbu i snalaženje u suvremenom svijetu u kojem su pisane informacije i pisana komunikacija nezaobilazni u svim područjima života, od učenja i školovanja, preko aktivnoga sudjelovanja u društvu, do rekreacije i zabave.“ (Keresteš i sur. 2019: 39)

Lasić Lazić tvrdi da se za čitanje može reći kako je to jedna od najsloženijih ljudskih vještina koja je nastala pojavom pisma. Čitanje se definira i kao umna djelatnost, vještinu koja se stječe znanjem. Svrha je čitanja moći razumjeti pisanu riječ, a bez pisma i pisanja nema ni čitanja (Lasić Lazić i sur. 2008).

Eva Leniček navodi kako je čitanje „oblik intelektualnog rada, uči se postupno i u kontinuitetu od početka školovanja sa svrhom samoobrazovanja i obrazovanja. Zato knjiga mora biti stalno u središtu nastave što zahtjeva uporan rad i strpljivo vježbanje koje dugo traje. Knjiga je sredstvo, izvor stjecanja znanja, užitak – primanje i prijenos informacija“ (Leniček 2002: 6).

Benček (1985) smatra da je čitanje preduvjet i temelj svakog učenja, a posebno individualnog. Razviti sposobnost samostalnog učenja jedan je od ključnih zadataka nastave u nižim razredima osnovne škole. „Čitanje nije samo sredstvo i izvor stjecanja znanja, davanja i primanja informacija, već i sredstvo kojim se djeluje na ljudska osjećanja, misli i akcije“ (Benček 1985: 7).

1.2 Motivacija za čitanje kod djece

Čitanje je zahtjevna aktivnost koja uključuje simultano odvijanje više složenih kognitivnih procesa. Kako bi se djeca odlučila uključiti u takvu aktivnost, prvenstveno je potrebna motivacija, a nju čine oni procesi koji proizlaze iz pojedinca i njegove okoline (Reeve 2010).

Temeljno pitanje u istraživanju motivacije za čitanje je Što potiče djecu na čitanje? Razumijevanje motivacijskih procesa pri čitanju iznimno je važno jer istraživanja pokazuju da vrijeme i količina čitanja, koji u velikoj mjeri ovise o motivaciji za čitanje, pridonose razvoju ne samo čitalačkih vještina, nego i verbalnog izražavanja, rječnika, općeg znanja i informiranosti te uključenosti u zajednicu (Keresteš i sur. 2019).

Prema teoriji Wigfielda i Guthriea (1997) motivacija za čitanje kombinacija je jedanaest dimenzija: čitalačke samoefikasnosti, odnosno vjerovanja da se može biti uspješan u čitanju, znatiželje, čitanja da bi se dobile dobre školske ocjene, izazova i želje za znanjem, izbjegavanje čitanja, uključenosti u čitanje, natjecanje s drugima, želja za dobivanjem priznanja za čitanje, čitanja zbog utjecaja društva, čitanja zbog udovoljavanja drugima i čitanja zbog važnosti same te aktivnosti. Ove se dimenzije mogu svesti na tri faktora višeg reda, intrinzičnu i ekstrinzičnu motivaciju te samoefikasnost u čitanju, no u istraživanjima koja su se provela u zadnjih nekoliko godina najčešće korišteni model je onaj koji razlikuje intrinzičnu od ekstrinzične motivacije za čitanje. Kad se govori o intrinzično motiviranim čitačima, govori se o onim čitačima koji čitaju zbog toga što im to pruža zadovoljstvo i ta aktivnost im je sama po sebi nagrađujuća. Intrinzična motivaciju može se podijeliti na dvije vrste. Prva vrsta usmjerena je na sadržaj koji se čita, moglo bi se reći kako budi znatiželju u čitaču zbog teme o kojoj govori. Ekstrinzično motiviranim čitačima čitanje je sredstvo pomoću kojega će postići neki vanjski cilj. Čitač koji je ekstrinzično motiviran može čitati kako bi dobio pohvalu od učitelja, roditelja, prijatelja, postigao bolje ocjene u školi, bio bolji od svojih vršnjaka. Ako je neka osoba intrinzično motivirana za čitanje, ne znači da ona ne može biti istovremeno motivirana i ekstrinzično i obratno. Dapače, osoba koja je intrinzično motivirana i čita određeni tekst zato što ju zanima njegov sadržaj, ali istovremeno i zato da bi postigla dobru ocjenu (Keresteš i sur. 2019). Ne može se poreći da je povezanost motivacije za čitanje i čitalačkog postignuća rezultat stečenih navika i količine čitanja, odnosno da viša razina motivacije automatski dovodi do češćeg i dužeg čitanja, što samim time pridonosi boljim postignućima u čitanju. Baker i Wigfield (1999) utvrdili su da kod djece koja su peti i šesti razred osnovne škole dolazi do smanjenja važnosti društvenog priznanja na motivaciju za čitanje (Keresteš i sur. 2019).¹

---

¹ Više o čitanju i motivaciji učenika za čitanje u radu: Valentina Majdenić, Martina Kajkić: Poticanje učenika na čitanje u digitalnom dobu. Osijek: X. međunarodni znanstveni skup. *Dijete i jezik danas, Čitanje u suvremenom okruženju*. Osijek (Hrvatska), 16.-18. rujna 2021., Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. (Rad u postupku recenzije.)

2 Lektira

2.1 Pojam lektire

U *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* pojam lektira definiran je kao „ono što se čita; čitano gradivo, štivo [zabavna lektira; laka lektira; popularna lektira]; tekstovi (čitava djela ili ulomci) koje učenici čitaju prema nastavnom planu.“ Termin lektira dolazi od francuske riječi *lecture* koja je nastala od srednjovjekovne latinske riječi *lectura* – čitanje, izvedene od latinske riječi *legere* – čitati (HER, 2002: 665).

Vladimir Anić školsku lektiru definira kao „ono što se čita, čitano gradivo, štivo“ (Anić 1994). Međutim, ovo je preširoko objašnjenje jer se učenici u svojem obrazovanju susreću s građom i tekstovima koji se nalaze u udžbenicima ili sličnom literaturom koja ne mora biti književna pa ih ne smatramo lektirom. Rosandić je dao drugačiju definiciju lektire. Navodi da je lektira književno djelo za samostalno čitanje kod kuće uključena u nastavni program (Rosandić 2005).

Jerkin navodi da „iako je u imeniku izdvojena, lektira zapravo nije dodatna sastavnica, nego pripada području književnosti“ (Jerkin 2021: 114).

U knjizi *Kreativni pristup lektiri* Marina Gabelica i Dubravka Težak naglašavaju da je lektira spoj čitanja knjiga, razgovora o knjizi, nadahnuća za vlastito izražavanje i stvaranje u različitim medijima, a ne samo čitanje. Ona treba biti „saveznik u stvaranju neraskidivoga prijateljstva između djeteta i knjige“ (Gabelica, Težak 2019: 14).

Lektira je neodjeljiva sastavnica nastave hrvatskog jezika u području književnosti. Ona je sve što se čita, može biti zabavna, laka i popularna. Povezuje se s nastavom ostalih predmeta, a učenici je čitaju samostalno izvan nastave. Njezina svrha je služenje knjigom u samoobrazovanju i samoodgoju, čine ju književna djela propisana nastavnim programom. Nastavni plan i program također propisuje temeljna metodička određenja, svrhu i zadaće čitanja lektirnih djela – stjecanje književne kulture i kulture čitanja (Leniček 2002).

Književnost je samostalno nastavno područje Hrvatskoga jezika sa svojom posebnom svrhom, ciljevima i zadacima. Dakle književnost se uključuje u nastavu svih jezika s jednakim ciljem poboljšanja jezične kompetencije, ali nastavi materinskoga jezika povjerava se još jedan primaran cilj „razvijanja čitateljske kulture“ (Jerkin 2012).

Iako bi trebala poticati čitanje iz užitka i ljubav prema čitanju, lektira je učenicima često samo još jedna školska obaveza. Temeljni su razlozi takvog razmišljanja obvezatnost lektirnog popisa, neusklađenost tematike djela i interesa učenika, lektirni dnevници, ocjenjivanje lektire te nezanimljiv način obrade lektire (Gabelica, Težak, 2019).

2.2 Kriteriji za izbor lektire

Nastavni plan i program propisuje djela za književnu lektiru za svaki razred, daje temeljna metodička određenja, svrhu i zadaće čitanja lektirnih djela, a to su stjecanje književne kulture i kulture čitanja. „Svrha čitanja lektirnih djela je upoznavanje, razumijevanje i čitanje vrijednih književnoumjetničkih tekstova hrvatske i ostalih književnosti, upoznavanje vrsta i rodova pisane riječi, uočavanje žanrovskih razlika i osobitosti, a kao 10 najvažnije napominjemo: pobuđivanje potrebe za čitanjem i sjećanjem želje za čitanjem“ (Leniček 2002: 13). Književno djelo odabrano za učenike razredne nastave mora biti na razini njihovog emocionalnog i intelektualnog razvoja, a to znači da je primjereno doživljajno – spoznajnim mogućnostima učenika. Kata Lučić-Mumlek napominje kako bi učenike na kraju školske godine valjalo upoznati s lektirnim naslovima o kojima će se govoriti u sljedećem razredu (Lučić-Mumlek 2002: 57). To može biti posebno korisno u slučaju kada učenici imaju pravo vlastitog izbora lektire jer stignu o tome promisliti tijekom praznika. No, praksa je u školi uglavnom drugačija gdje se učenike upoznaje s popisom lektire na početku školske godine.

Marina Gabelica i Dubravka Težak (2019) smatraju da bi popis trebao biti prilagodljiviji pa bi se uz kanonska djela učenicima trebala ponuditi i novija djela hrvatskih i stranih autora budući da se svake godine objavljuju novi naslovi.

Lektirna djela koja će se ponuditi učenicima moraju biti odabrana prema nekim kriterijima. Trenutni je lektirni popis sastavljen od reprezentativnih književnoumjetničkih djela iz nacionalne književnosti i književnosti drugih naroda te djela antologijske vrijednosti. Pri izboru je važna i tematska i žanrovska raznolikost te primjerenost djela doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika (Gabelica, Težak 2019).

Prema Kurikulumu (2019: 104) navode se sljedeći kriteriji izbora lektirnih djela:

- recepcijsko-spoznajne mogućnosti učenika,
- žanrovska uravnoteženost i tipičnost (poezija, proza, drama),
- oglednost književne poetike,
- literarne vrijednosti,
- podjednaka zastupljenost hrvatskih i svjetskih književnih tekstova iz različitih književnopovijesnih razdoblja.

Marina Gabelica i Dubravka Težak (2019: 50) navode još neke kriterije o kojima bi trebalo razmisliti pri izboru lektirnih djela:

- kriterij književnoumjetničke vrijednosti nekog djela,
- kriterij prilagodbe pristupa književnome djelu prema doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika,
- kriterij povezanosti sa školskim programom,
- kriterij raznolikosti,
- kriterij učeničkog ukusa,
- kriterij dostupnosti knjiga.

Leniček (2002) kod kriterija za izbor lektirnih djela spominje umjetničku i odgojnu vrijednost, primjerenu komunikaciju, primjerenost doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika, različitost tema i rodova, djela hrvatske književnosti za djecu i najvrjednija djela svjetske književnosti za djecu, zavičajnu književnost te razvoj jezične komunikacije učenika s djelom. Mnogo je kriterija koje treba uvažiti pri izboru lektirnih naslova kako bi se ostvarila svrha lektire, odnosno razvila kultura čitanja kod učenika mlađe školske dobi. Leniček (2002) smatra da je umjetnička vrijednost osnovni kriterij za odabir djela zato što samo umjetničko djelo kod

učenika može pobuditi vrijednosti na emocionalnoj, spoznajnoj, fantazijskoj, etičkoj i drugim razinama.

2.3 Lektira u Nastavnom planu i programu

Hrvatski jezik najopsežniji je predmet osnovnoškolskoga obrazovanja. Nastava hrvatskoga jezika najuže je povezana sa svim ostalim predmetnim područjima jer se sva nastavna komunikacija ostvaruje hrvatskim jezikom. Predmet je zastupljen od prvoga do osmoga razreda, a obuhvaća četiri predmetne sastavnice koje se međusobno prožimaju i nadopunjuju: hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijsku kulturu (Nastavni plan i program 2006: 25). Nastavni plan i program propisuje djela za književnu lektiru za svaki razred, daje temeljna metodička određenja, svrhu i zadaće čitanja lektirnih djela – stjecanje književne kulture i kulture čitanja (Leniček 2002: 12). Prema Nastavnom planu i programu lektira nije zasebno područje već pripada području književnosti iako je u školskom imeniku izdvojena jer zahtijeva ocjenjivanje i vrednovanje (Gabelica, Težak 2019).

2.4 Lektira u Nacionalnom okvirnom kurikulumu

Prijedlog Nacionalnog kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik donesen je u veljači 2016. godine, a 29. siječnja 2019. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je dokument Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije. U sklopu kurikularne reforme *Škola za život* ovaj se kurikulum eksperimentalno počeo provoditi početkom školske godine 2019./2020. u 1. i 5. razredu osnovne, a u školskoj godini 2020./2021. za učenike 2., 3., 6. i 7. razreda osnovne škole te 2. i 3. razreda gimnazije, dok se za učenike 4. i 8. razreda osnovne škole i 4. razreda gimnazije kurikulum počinje provoditi od školske godine 2021./2022. (MZO, 2019).

Predmet Hrvatski jezik čine tri međusobno povezana predmetna područja, a to su: hrvatski jezik i komunikacija, književnost i stvaralaštvo, kultura i mediji. Područje književnost i stvaralaštvo temelji se na čitanju i recepciji književnoga teksta koji je iskaz umjetničkoga, jezičnog, spoznajnog i osobnog shvaćanja svijeta i stvarnosti, a obuhvaća (NOK 2019: 9):

- razumijevanje, interpretaciju i vrednovanje književnoga teksta radi osobnoga razvoja, stjecanja i razvijanja znanja i stavova te vlastitoga stvaralaštva,
- razumijevanje stvaralačke i umjetničke uloge jezika i njegova kulturnoga značenja,
- stjecanje književnoteorijskih i književnopovijesnih znanja te uvida u reprezentativne tekstove hrvatske i svjetske književnosti radi razvoja stvaralačkoga i kritičkog mišljenja o književnome tekstu te proširivanja vlastitoga iskustva čitanja,
- povezivanje jezičnih djelatnosti, aktivne uporabe rječnika i stečenoga znanja radi dubokoga i asocijativnog razumijevanja teksta; potrebu za čitanjem književnih tekstova i pozitivan stav prema čitanju iz potrebe i užitka,
- osobni i nacionalni identitet te razumijevanje općekulturnoga nasljeđa
- razvoj kreativne verbalne i neverbalne komunikacije,
- stvaralačko izražavanje potaknuto različitim iskustvima i doživljajima književnoga teksta (NOK 2019: 9).

Prema *Kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* učenik u 1. i 2. razredu osnovne škole čita dva obvezna od ukupno deset književnih tekstova, a od 3. do 8. razreda čita dva obvezna od ukupno osam književnih tekstova. Jednom godišnje učenik čita djelo po vlastitome izboru, međutim broj djela za čitanje po vlastitome izboru učenika nije ograničen. Učenike je potrebno poticati na čitanje iz užitka kako bi se razvila navika i kultura čitanja (*Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik*, 2019).

Lektirna su djela prema *Kurikulumu* (2019) birana u cilju ostvarivanja odgojno-obrazovnih ishoda u predmetnome području književnost i stvaralaštvo. Popis lektirnih djela vođen je idejom o profesionalnoj autonomiji učitelja i nastavnika. Učitelj izborna književna djela za cjelovito čitanje i čitanje na ulomcima odabire prema svojoj profesionalnoj procjeni i interesima te potrebama učenika u pojedinome razrednome odjelu. *Kurikulum* (2019) učitelju pri izboru književnih djela predlaže odabir suvremenijih tekstova za poticanje literarnoga čitanja prema načelima: od poznatoga prema nepoznatome, od bliskoga prema udaljenom. Učenik bi se s temom ili žanrom trebao upoznati na suvremenim tekstovima, a svoje spoznaje i vještine produbiti na tekstovima iz književnopovijesnih i stilskih razdoblja.

2.5 Popis književnih tekstova za cjelovito čitanje

U Prijedlogu kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik (2016: 292) riječ je o otvorenom, neobvezujućem popisu s kojeg učitelj može izabrati tekstove prema svojim profesionalnim kriterijima te je istaknuto kako navedeni popis nije zaokruženo, obvezujući kanonski popis. Prema Prijedlogu kurikuluma (2016) ovaj popis predstavlja prijedlog tekstova koji, prema procjeni članova Stručne radne skupine, omogućuju cjelovito čitanje usmjereno prema navedenoj svrsi nastave književnosti. Učitelj za cjelovito čitanje može izabrati i neki drugi primjereni tekst koji se ne nalazi na popisu. Naglašeno je da je otvoreni karakter ovog popisa posljedica uvjerenja da su „usmjerenost na učenika i profesionalna autonomija učitelja temeljna pretpostavka kvalitetnog odgoja i obrazovanja“, međutim u Kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik donesenome u siječnju 2019. godine ipak je dodan popis obveznih književnih tekstova za cjelovito čitanje, ali proširenog popisa i izbornih lektirnih naslova u Kurikulumu (2019) nema već je učiteljima dana sloboda pri izboru lektirnih djela.

3 Slovenski pisci u lektiri i udžbenicima za hrvatski jezik

Književno djelo odabrano za učenike razredne nastave mora biti na razini njihovog emocionalnog i intelektualnog razvoja, a to znači da je primjereno doživljajno – spoznajnim mogućnostima učenika. U udžbenicima književnosti za mlađu školsku dob zastupljena su brojna književna (literarna) djela, domaćih i stranih pisaca, među kojima su i slovenski. U radu će se istražiti u kojoj su mjeri zastupljeni slovenski pisci u lektiri i udžbenicima književnosti za mlađu školsku dob te kojim su književnim vrstama zastupljeni. Istraživački korpus čine popisi lektirnih naslova iz Nastavnoga plana i programa i Nacionalnog okvirnog kurikuluma te udžbenici Hrvatskoga jezika za mlađu školsku dob (od 1. do 4. razreda) tiskanih od 2019. godine do danas.

3.1 Branka Jurca

Slovenska književnica i pedagoginja Branka Jurca rođena je 24. svibnja 1914. godine u Koprivi, a umrla je 6. ožujka 1999. godine u Ljubljani. Bila je urednica dječjeg časopisa *Ciciban* te časopisa *Otrok in družina*. Nakon uređivačkoga rada, svoj je interes usmjerila na književnost za djecu i mlade. U integriranom radnom udžbeniku iz hrvatskoga jezika za prvi razred osnovne škole *Škrinjica slova i riječi 1*, drugi dio,

objavljena je njezina priča *Tončke i voda* (Dubravka Težak, Marija Gabelica, Vesna Marjanović, Andrea Škribulja Horvat 2019: 126-127). U metodičkom instrumentariju s učenicima se razgovara o strahu od vode, što sve činimo iz inata te kako se možemo igrati glasovima i slovima.

3.2 Oton Župančić

Slovenski pjesnik Oton Župančić rođen je 23. siječnja 1878. godine u Vinici, a umro je u Ljubljani 11. lipnja 1949. godine. U čitanci *Čitam i pišem 2* nalazi se njegova pjesma *Da je meni drvo biti* (Tamara Turza-Bogdan, Vladimira Velički, Slavica Pospiš 2020: 53). U metodičkom instrumentariju s učenicima se razgovara o drveću o kojemu pjesnik govori u pjesmi (breza, lipa, jela) te da na satu Prirode i društva usporede izgled drveća.

Igor Saksida u knjizi *Priče izrasle u tajne* navodi kako je Oton Župančić, zajedno sa svojim suvremenicima u svoju poeziju uključivao „igru kao (karakteristično djetinji) način doživljavanja svijeta, dakle kao pjesničko držanje, koje se osjeća u pretežitom dijelu suvremene poezije za mlade, a naglašavaju je i temelji zapisi o njoj (autopoetični i esejistički)“ (Saksida u Mlinarec 2006: 9). U pjesmama Otona Župančića moguće je, prema Saksidinim tvrdnjama, pratiti i odgojnost i udaljenost između odrasloga i djeteta; „dijete je naime još uvijek i radoznalo, razigrano biće, ljupko u svojoj naivnosti, radoznalosti i divljenju osunčanoj i procvjetaloj prirodi“ (Saksida u Mlinarec 2006: 9).

3.3 Desa Muck

Slovenska književnica za djecu i mlade, Desa Muck, rođena je 29. kolovoza 1955. godine u Ljubljani. U čitanci *Čitam i pišem 2* objavljena je priča *Neobičan susret* (Tamara Turza-Bogdan, Vladimira Velički, Slavica Pospiš 2020: 102-103). Priča je ulomak iz knjige *Anica i sportski dan*. U metodičkom instrumentariju s učenicima se razgovara o Aničinom susretu sa psom, njezinim strahom prilikom tog susreta te na koji je način Jakov utješio Anicu. Učenike se potiče i na akciju prikupljanja hrane, pokrivača i drugih potrepština povodom Dana životinja te da posjete obližnje sklonište za pse. Serija tekstova pod naslovom *Anica*, kratke su realističke pripovijesti, a kako navodi Dragica Haramija „radi se o vrsti ilustriranih knjiga koje su odabirom velikog, prepoznatljivog pisma i ilustracija u boji gdje na pojedinoj stranici ima najviše sedamnaest redaka teksta, oblikovno prilagođene čitateljima u

početnom čitalačkom razdoblju (prve tri godine osnovne škole)“ (Haramija 2009: 173). U *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* u popisu lektire za drugi razred osnovne škole nalaze se dvije knjige Dese Muck: *Anica i sportski dan* i *Anica i čarobnica Lili*.

3.4 Ela Peroci

Slovenska dječja spisateljica, pedagoginja i novinarka, Ela Peroci rođena je 11. veljače 1922. godine u Rogaškoj Slatini, a umrla je 18. studenoga 2001. godine u Ljubljani. U čitanci *Čitam i pišem 2* nalazi se njezina priča *Pokvareni telefon* (Tamara Turza-Bogdan, Vladimira Velički, Slavica Pospiš 2020: 62-63). U metodičkom instrumentariju s učenicima se razgovara o šaljivome u priči, o igri pokvareni telefon te o prijedlogu igara koje bi se mogle igrati u jesenje i kišovite dane. U *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* u popisu lektire za drugi razred osnovne škole nalazi knjiga Ele Peroci *Djeco, laku noć*. U *Nacionalnom kurikulumu Nastavnog predmeta Hrvatski jezik* u popisu predloženih književnih djela za cjelovito čitanje nalazi se i knjiga Ele Peroci *Maca papučarica*.

3.5 Bina Štampe Žmavc

Slovenska književnica, pjesnikinja, redateljica i prevoditeljica rođena je 4. listopada 1951. godine u Celju. U književnom opusu za djecu piše o životinjama te kratke bajke. Bina Štampe Žmavc autorica je priče *Mačak Mucko* (Tamara Turza-Bogdan, Vladimira Velički, Slavica Pospiš 2020: 30-31) u čitanci *Čitam i pišem 3*. Priču je prilagodila Tamara Turza Bogdan. U metodičkom instrumentariju s učenicima se razgovara o kućnim ljubimcima, njihovu zdravlju, što treba činiti kada se kućni ljubimac razboli i slično. Dragica Haramija navodi kako Bina Štampe Žmavc u svojim bajkama zahvaća bavljenje vremenom i ljudskom prolaznošću, prihvaćanje razlika te probleme suvremenoga svijeta (Haramija, u Mlinarec 2006: 57).

3.6 Tone Pavček

Tone Pavček rođen je 29. rujna 1928. godine u Šentjuruju, a umro je u Ljubljani 21. listopada 2011. godine. Bavio se jezikoslovnim, književnim, prevodilačkim, uredničkim i drugim radovima. Bio je pjesnik i esejist. U čitanci *Švjet riječi 4 2*. dio nalazi se pjesma *Čitanje* (Terezija Zokić, Benita Vladušić, Ankica Španić, Jadranka

Jurić 2021: 110-113) Tone Pavčeka koju je sa slovenskoga preveo Joža Skok. U metodičkom instrumentariju s učenicima se razgovara o čitanju, važnosti čitanja, što se sve može upoznati čitanjem.

4 Zaključak

Književno djelo odabrano za učenike razredne nastave mora biti na razini njihovog emocionalnog i intelektualnog razvoja, a to znači da je primjereno doživljajno – spoznajnim mogućnostima učenika. U udžbenicima književnosti za mlađu školsku dob zastupljena su brojna književna (literarna) djela, domaćih i stranih pisaca, među kojima su i slovenski. U radu se istražilo u kojoj su mjeri zastupljeni slovenski pisci u lektiri i udžbenicima književnosti za mlađu školsku dob te kojim su književnim vrstama zastupljeni. Istraživački korpus čine popisi lektirnih naslova iz Nastavnoga plana i programa i Nacionalnog okvirnog kurikuluma te udžbenici Hrvatskoga jezika za mlađu školsku dob (od 1. do 4. razreda) tiskanih od 2019. godine do danas. Iz istraživanja udžbenika i popisa lektire razvidno je kako je broj slovenskih pisaca zastupljen jako malo, svega šest autora s jednim ili dva naslova (Branka Jurca, Oton Župancić, Desa Muck, Ela Peroci, Bina Štampe Žmavc i Tone Pavček). Preporuka je budućim autorima udžbenika i sastavljačima popisa lektire uključiti više, u ovom slučaju, slovenskih autora, ali autora drugih nacionalnih književnosti.

Čitanje je iznimno složena aktivnost i jako je važno učiniti sve kako bi ona postala intelektualna potreba svakog djeteta. Djeci je za čitanje potrebno osigurati vrijeme i mjesto te ih motivirati prije čitanja, ali i nakon čitanja, kako bi poželjela ponovo primiti knjigu u ruke i čitati iznova.

Iznimno je važna uloga odraslih u životima i školovanju današnjih generacija. Roditelji, učitelji i ostali odgojno-obrazovani djelatnici dužni su djeci i mladima usaditi prave vrijednosti, poticati ih na knjigu i čitanje te im pokazati pravi put u život.

Literatura

- Vladimir ANIĆ, 1994: *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- Goranka ARMANO LUGOMER, Gordana KESESTEŠ i sur., 2019: *Čitanje u doba rane adolescencije*. Zagreb: Kolor klinika d.o.o.
- Štefica BENCĀEK, 1985: *Razgovor s knjigom: tekstovi i zadaci za čitanje s razumijevanjem u nižim razredima osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
- Marina GABELICA, Dubravka TEŽAK, 2019: *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Naklada Ljevak.

- Dragica HARAMIJA, 2009: *Desa Muck. Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* 22/55, 170-184.
- Hrvatski enciklopedijski rječnik. Ur. Vladimir Anić, Ranko Matasović, Ljiljana Jojić. Zagreb: Novi Liber, 2002.
- Corrina JERKIN, 2012: *Lektira našeg doba. Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* 27 58/1, 113-133.
- Jadranka LASIĆ LAZIĆ, Marija LASZLO, Damir BORAS, 2008: *Informacijsko čitanje*. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
- Eva LENIČEK, 2002: *Lektira u razrednoj nastavi*. Petrinja: Visoka učiteljska škola u Petrinji.
- Kata LUČIĆ-MUMLEK, 2002: *Lektira u razrednoj nastavi: Metodički priručnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2019.
- Robert MLINAREC (ur.), 2006: *Priče izrasle u tajne. Antologija suvremene slovenske književnosti za djecu i mlade*. Zagreb: Naklada Mlinaerc & Plavić.
- Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2006.
- Prijedlog Nacionalnog Kurikuluma nastavnoga predmeta Hrvatski jezik*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2016.
- Johnmarshall REEVE, 2010: *Razumijevanje motivacije i emocija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Dragutin ROSANDIĆ, 2005: *Metodika književnog odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.

Izvori

- Vesna BUDINSKI, Martina KOLAR BILLEGE, Gordana IVANČIĆ, Vlatka MIJIĆ, Nevenka PUH MALOGORSKI, 2019: *Prvi trag. Radna početnica za 1. razred osnovne škole*. 1. dio. Zagreb: PROFIL Klett. (1. izdanje.)
- Vesna BUDINSKI, Martina KOLAR BILLEGE, Gordana IVANČIĆ, Vlatka MIJIĆ, Nevenka PUH MALOGORSKI, 2019: *Trag u riječi. Radna početnica za 1. razred osnovne škole*. 2. dio. Zagreb: PROFIL Klett. (1. izdanje.)
- Vesna BUDINSKI, Martina KOLAR BILLEGE, Gordana IVANČIĆ, Vlatka MIJIĆ, Nevenka PUH MALOGORSKI, 2019: *Trag u riječi. Radna početnica za 1. razred osnovne škole*. 3. dio. Zagreb: PROFIL Klett. (1. izdanje.)
- Vesna BUDINSKI, Martina KOLAR BILLEGE, Gordana IVANČIĆ, Vlatka MIJIĆ, Nevenka PUH MALOGORSKI, 2020: *Trag u priči. Radni udžbenik hrvatskoga jezika za 2. razred osnovne škole*. 1. dio. Zagreb: PROFIL Klett. (1. izdanje.)
- Vesna BUDINSKI, Martina KOLAR BILLEGE, Gordana IVANČIĆ, Vlatka MIJIĆ, Nevenka PUH MALOGORSKI, 2020: *Trag u priči. Radni udžbenik hrvatskoga jezika za 2. razred osnovne škole*. 2. dio. Zagreb: PROFIL Klett. (1. izdanje.)
- Sonja IVIĆ, Marija KRMPOTIĆ, 2020: *Zlatna vrata 3. Integrirani radni udžbenik hrvatskoga jezika u trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)
- Sonja IVIĆ, Marija KRMPOTIĆ, 2021: *Zlatna vrata 4. Integrirani radni udžbenik hrvatskoga jezika u četvrtom razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)
- Sonja IVIĆ, Marija KRMPOTIĆ, 2020: *Pčelica. Radni udžbenik hrvatskog jezika u drugom razredu osnovne škole*. 1. dio. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)
- Sonja IVIĆ, Marija KRMPOTIĆ, 2020: *Pčelica. Radni udžbenik hrvatskog jezika u drugom razredu osnovne škole*. 2. dio. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)
- Dunja PAVLIČEVIĆ-FRANIĆ, Vladimira VELIČKI, Katarina ALADROVIĆ SLOVAČEK, Vlatka DOMIŠLJANOVIĆ, 2019: *Čitam i pišem 1. Hrvatska čitančica. Radna čitanka za prvi razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa. (1. izdanje.)
- Dunja PAVLIČEVIĆ-FRANIĆ, Vladimira VELIČKI, Katarina ALADROVIĆ SLOVAČEK, Vlatka DOMIŠLJANOVIĆ, 2019: *Čitam i pišem 1. Hrvatska početnica. Radni udžbenik za prvi razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa. (1. izdanje.)
- Ankica ŠPANIĆ, Jadranka JURIĆ, Terezija ZOKIĆ, Benita VLADUŠIĆ, 2020: *Svijet riječi 3. Integrirani radni udžbenik hrvatskoga jezika u trećem razredu osnovne škole*. 1. dio. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)

- Ankica ŠPANIĆ, Jadranka JURIĆ, Terezija ZOKIĆ, Benita VLADUŠIĆ, 2020: *Svijet riječi 3. Integrirani radni udžbenik hrvatskoga jezika u trećem razredu osnovne škole*. 2. dio. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)
- Ankica ŠPANIĆ, Jadranka JURIĆ, Terezija ZOKIĆ, Benita VLADUŠIĆ, 2019: *Svijet riječi 1. Integrirana radna početnica hrvatskoga jezika u prvome razredu osnovne škole*. 1. dio. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)
- Ankica ŠPANIĆ, Jadranka JURIĆ, Terezija ZOKIĆ, Benita VLADUŠIĆ, 2019: *Svijet riječi 1. Integrirana radna početnica hrvatskoga jezika u prvome razredu osnovne škole*. 2. dio. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)
- Vesna ŠREDL, Mira TOMASEK, Zrinka HERAK PEROVIĆ, Luči BURSAC, 2019: *Moj hrvatski 1. Početnica. Radni udžbenik za učenje školskog formalnog pisma*. 1. dio. Zagreb: Alka script. (2. izdanje.)
- Vesna ŠREDL, Mira TOMASEK, Zrinka HERAK PEROVIĆ, Luči BURSAC, 2019: *Moj hrvatski 1. Radni udžbenik za hrvatski jezik za prvi razred osnovne škole*. 2. dio. Zagreb: Alka script. (2. izdanje.)
- Dubravka TEŽAK, Marina GABELICA, Vesna MARJANOVIĆ, Andrea ŠKRIBULJA HORVAT, 2019: *Škrinjica slova i riječi. Integrirani radni udžbenik iz hrvatskoga jezika za prvi razred osnovne škole*. Prvi dio. Zagreb: Alfa. (1. izdanje.)
- Dubravka TEŽAK, Marina GABELICA, Vesna MARJANOVIĆ, Andrea ŠKRIBULJA HORVAT, 2019: *Škrinjica slova i riječi. Integrirani radni udžbenik iz hrvatskoga jezika za prvi razred osnovne škole*. Drugi dio. Zagreb: Alfa. (1. izdanje.)
- Dubravka TEŽAK, Marina GABELICA, Vesna MARJANOVIĆ, Andrea ŠKRIBULJA HORVAT, 2020: *Škrinjica slova i riječi 3. Integrirani radni udžbenik iz hrvatskoga jezika za treći razred osnovne škole*. Prvi dio. Zagreb: Alfa. (1. izdanje.)
- Dubravka TEŽAK, Marina GABELICA, Vesna MARJANOVIĆ, Andrea ŠKRIBULJA HORVAT, 2020: *Škrinjica slova i riječi 3. Integrirani radni udžbenik iz hrvatskoga jezika za treći razred osnovne škole*. Drugi dio. Zagreb: Alfa. (1. izdanje.)
- Tamara TURZA-BOGDAN, Vladimira VELIČKI, Slavica POSPIŠ, 2020: *Čitam i pišem 3. Radna čitanka iz hrvatskoga jezika za treći razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa. (1. izdanje.)
- Tamara TURZA-BOGDAN, Vladimira VELIČKI, Katarina ALADROVIĆ SLOVAČEK, Vlatka DOMIŠLJANOVIĆ, 2020: *Čitam i pišem 3. Radni udžbenik iz hrvatskoga jezika za treći razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa. (1. izdanje.)
- Tamara TURZA-BOGDAN, Vladimira VELIČKI, Slavica POSPIŠ, 2020: *Čitam i pišem 2. Radna čitanka iz hrvatskoga jezika za drugi razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa. (1. izdanje.)
- Saša VERONEK GERMADNIK, Maja KRIŽMAN ROŠKAR, Miroslava VEKIĆ, Ulita POCEDIĆ, 2021: *Nina i Tino. Hrvatski jezik. Udžbenik hrvatskoga jezika za treći razred osnovne škole*. 1. dio. Zagreb: PROFIL Klett. (1. izdanje.)
- Saša VERONEK GERMADNIK, Maja KRIŽMAN ROŠKAR, Miroslava VEKIĆ, Ulita POCEDIĆ, 2021: *Nina i Tino. Hrvatski jezik. Udžbenik hrvatskoga jezika za treći razred osnovne škole*. 2. dio. Zagreb: PROFIL Klett. (1. izdanje.)
- Saša VERONEK GERMADNIK, Miroslava VEKIĆ, Maja KRIŽMAN ROŠKAR, 2019: *Nina i Tino. Hrvatski jezik. Početnica za hrvatski jezik*. 1. dio. Zagreb: PROFIL Klett. (1. izdanje.)
- Saša VERONEK GERMADNIK, Miroslava VEKIĆ, Maja KRIŽMAN ROŠKAR, 2019: *Nina i Tino. Hrvatski jezik. Početnica za hrvatski jezik*. 2. dio. Zagreb: PROFIL Klett. (1. izdanje.)
- Terezija ZOKIĆ, Benita VLADUŠIĆ, Ankica ŠPANIĆ, Jadranka JURIĆ, 2020: *Svijet riječi 2. Integrirani radni udžbenik hrvatskog jezika u drugom razredu osnovne škole*. 1. dio. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)
- Terezija ZOKIĆ, Benita VLADUŠIĆ, Ankica ŠPANIĆ, Jadranka JURIĆ, 2020: *Svijet riječi 2. Integrirani radni udžbenik hrvatskog jezika u drugom razredu osnovne škole*. 2. dio. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)
- Terezija ZOKIĆ, Benita VLADUŠIĆ, Ankica ŠPANIĆ, Jadranka JURIĆ, 2021: *Svijet riječi 4. Integrirani radni udžbenik hrvatskog jezika u četvrtom razredu osnovne škole*. 1. dio. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)
- Terezija ZOKIĆ, Benita VLADUŠIĆ, Ankica ŠPANIĆ, Jadranka JURIĆ, 2021: *Svijet riječi 4. Integrirani radni udžbenik hrvatskog jezika u četvrtom razredu osnovne škole*. 2. dio. Zagreb: Školska knjiga. (1. izdanje.)

Slovenian Writers in Compulsory School Readings and Textbooks for the Croatian Language

The term compulsory school reading refers to the list of works that students must read during one school year, and is prescribed by the syllabus for each grade via the Croatian National Curriculum Framework. The purpose of compulsory school reading is primarily to develop a reading culture among students, enrich their vocabulary and introduce them to the written word as such. The syllabus prescribes works for the compulsory reading project for each class, gives the basic methodological definitions, purpose, and tasks for reading the works, and among other things, the acquisition of reading and literary cultures. The Croatian National Curriculum Framework, on one hand, defines four educational cycles for the acquisition of students' core competencies. The first cycle includes the first four grades of elementary school and also prescribes educational areas of general compulsory education, such as language and communication, mathematics, science, technical and information science, social sciences, humanities, arts and physical and health education. The literary works selected for primary school students must be at the level of their emotional and intellectual development, which means they should be appropriate to the experiential-cognitive abilities of students in the respected class. There are numerous literary works by domestic and foreign writers, including Slovenian ones, which are represented in Croatian literature textbooks for primary education. The present paper will investigate the extent to which Slovene writers are represented in compulsory reading lists and textbooks for primary school students, as well as the literary genres they are represented by. The research corpus consists of lists of titles from the Croatian language syllabi and the National Curriculum Framework: the Croatian language textbooks for students in grades 1 to 4 printed from 2019 until today.